

ΟΙ ΝΕΟΙ ΑΝΑΡΧΙΚΟΙ

David Graeber

Εκδόσεις Απατρεις

David Graeber

"ΟΙ ΝΕΟΙ ΑΝΑΡΧΙΚΟΙ"

Εκδόσεις

 ΑΠΑΤΡΙΣ

apatris.info

David Graeber
«Οι νέοι αναρχικοί»

Μετάφραση: Δυο Μέλη της εφημερίδας δρόμου Άπατρις

Ά έκδοση : Ιούνιος του 2021

Εκδόσεις Άπατρις

θα μας βρείτε στους δρόμους ή

site: **apatris.info**

mail: **apatris@espiv.net**

Βιογραφικό σημείωμα του συγγραφέα

Ο David Graeber, όπως γράφει και ο ίδιος στο αυτοβιογραφικό του σημείωμα, γεννήθηκε το 1961 στην Νέα Υόρκη, από γονείς με ενεργό συμμετοχή στα κινήματα. Το 1984 παίρνει το πτυχίο του στην ανθρωπολογία. Το 1996 παίρνει το διδακτορικό του από το πανεπιστήμιο του Σικάγο, με θέμα ανθρωπολογικές μελέτες πεδίου στα υψίπεδα της Μαδαγασκάρης.

Μετά από μετακινήσεις σε διάφορα ιδρύματα αρχίζει να διδάσκει στο Yale, το οποίο το 2004 διακόπτει το συμβόλαιό του μετά από ύποπτες διαδικασίες (ο Graeber υπονοεί πως η «απόλυσή» του σχετίζεται με την ενεργό συμμετοχή του σε κινήματα και αναρχικές πρωτοβουλίες).¹ Η ακαδημαϊκή του καριέρα συνεχίστηκε στο Πανεπιστήμιο του Λονδίνου (2007-2013), και έπειτα στο London School of Economics, μέχρι και τον θάνατό του το 2020.

Δηλώνει αναρχικός («από τα 16, οπότε πρέπει να είναι και αλήθεια» λέει κάπως ειρωνικά) και έχει ενεργό συμμετοχή στα κινήματα από νωρίς, αλλά με ουσιαστική δράση από το 2000, όταν και ρίχτηκε στο κίνημα Alter-Globalization.² Έκτοτε, η δουλειά του εστιάζει στην ανθρωπολογία, από τη μία, ως διανοητική εργασία, και από την άλλη στη σχέση που αυτή έχει με έμπρακτες προσπάθειες για την δημιουργία μια ελεύθερης κοινωνίας, τουλάχιστον ελεύθερης από τον καπιταλισμό, την πατριαρχία και την καταναγκαστική κρατική γραφειοκρατία.³

Βιβλία του που κυκλοφορούν στα ελληνικά:

- Απόσπασμα μιας αναρχικής ανθρωπολογίας, Στάσει Εκπίπτοντες (2007, αγγλικά 2004)
  - Κίνημα, βία, τέχνη και επανάσταση, Στάσει Εκπίπτοντες (2009)
  - Στο λυκόφως των πρωτοποριών – Η ανάδυση των σύγχρονων κοινωνικών κινήματων, Στάσει Εκπίπτοντες (2012)
  - Χρέος – Τα πρώτα 5.000 χρόνια, Στάσει Εκπίπτοντες (2013, αγγλικά 2011)
  - Στις απαρχές του σύγχρονου αδιεξόδου – Σκέψεις για την ιεραρχία, την κατανάλωση, τον φετιχισμό, την αξία, τους τρόπους παραγωγής, Στάσει Εκπίπτοντες (2014)
  - Το δημοκρατικό σχέδιο – Η ιστορία, η κρίση, το κίνημα, Λιβάνης (2014)
- ακόμα, σημαντικά μη μεταφρασμένα έργα του είναι:
- Toward an Anthropological Theory of Value (2001)
  - Lost People (2007)

- Possibilities: Essays on Hierarchy, Rebellion, and Desire(2007)
- Direct Action: An Ethnography (2009)
- The Utopia of Rules: On Technology, Stupidity, and the Secret Joys of Bureaucracy (2015)
- On Kings, Graeber, David and Sahlins (2017)
- Bullshit Jobs (2018)

Ακόμα έχει γράψει πολυάριθμα άρθρα και έχει συμμετοχές σε συλλογικούς τόμους.

Ο Graeber παρέμεινε ενεργός σε όλη τη διάρκεια της ζωής του, πρωτοστάτησε στο κίνημα Occupy Wall Street και είχε άμεση συνεργασία σε πολλά επίπεδα με το απελευθερωτικό κίνημα των Κούρδων. Όσον αφορά στο σύνθημα «εμείς είμαστε το 99%», που του αποδίδεται, λέει χαρακτηριστικά πως «[...] (όντως) αρχικά πρότεινα να αυτοαποκαλούμαστε το 99%. Έπειτα δύο Ισπανοί Indignados και ένας Έλληνας Αναρχικός πρόσθεσαν το «εμείς», και αργότερα ένας βετεράνος του [κινήματος] «Τροφή, όχι βόμβες» (Food, not bombs) πρόσθεσε το “είμαστε” ανάμεσά τους. Και λένε πως δεν μπορείς να φτιάξεις κάτι αξιόλογο από μια επιτροπή-συνέλευση!». ⁴

1. Άλλη πηγή αναφέρει πως ουσιαστικά εκδιώχθηκε πάλι για πολιτικούς λόγους, υπερασπιζόμενος μεταπτυχιακή φοιτήτρια που βρισκόταν στο στόχαστρο της διοίκησης του πανεπιστημίου, λόγω της συμμετοχής της στην προσπάθεια δημιουργίας σωματείου μεταπτυχιακών φοιτητών.

2. Εναλλακτική Παγκοσμιοποίηση, ουσιαστικά συνδέεται με το κίνημα κατά της παγκοσμιοποίησης του καπιταλισμού και του νεοφιλελευθερισμού, προτείνοντας μια διαφορετική παγκοσμιοποίηση. Βασικά αιτήματα, που θυμίζουν τον διεθνισμό αλλά δεν απορρίπτουν την ελεύθερη αγορά, είναι μεταξύ άλλων τα ανοιχτά σύνορα και η ελεύθερη μετακίνηση των ανθρώπων.

(en.wikipedia.org/wiki/Alter-globalization)

3. davidgraeber.industries/contact

4. ό.π.

Σημείωμα των μεταφραστών

Αφορμή για την μελέτη του έργου του Graeber, και τελικά τη μετάφραση του κειμένου αυτού, αποτέλεσε ο θάνατός του το 2020. Είναι κάπως λυπηρό και άξιο απορίας πως μετά το τέλος της ζωής των ανθρώπων το έργο τους παίρνει μια άλλη απόχρωση, σαν να αναβαθμίζεται η αξία του.

Στην περίπτωση του Graeber είναι η συμβολή του στο παγκόσμιο αναρχικό κίνημα, σε συνδυασμό με τις προσπάθειες σύζευξης της πολιτικής του δράσης με την ακαδημαϊκή του δουλειά, που αναβάθμισαν στα μάτια μας την αξία του έργου του. Είναι ένα αναρχικός ακαδημαϊκός (σύμφωνα με τα δικά του λόγια), που με τα εργαλεία της επιστήμης του στοχεύει στη δημιουργία μιας ελεύθερης κοινωνίας. Το εύρος της δουλειάς του εκτείνεται από ανθρωπολογικές μελέτες κοινοτήτων ιθαγενών, μέχρι και την αποτύπωση της εμπειρίας του από τη συμμετοχή του σε κινήματα όπως το Occupy Wall Street, ή εκείνο των Κούρδων επαναστατών της Ροζάβα.

Το αρχικό κείμενο, από το οποίο έγινε και η μετάφραση, δημοσιεύτηκε στο περιοδικό “The New Left Review” στο τεύχος 13, Ιανουάριος-Φεβρουάριος 2002. Ανήκει σε μια σειρά κειμένων του περιοδικού με υπέρτιτλο “A movement of movements” («Ένα κίνημα των κινήματων»). Άλλα κείμενα της ίδιας σειράς είναι: Naomi Klein “Reclaim the Commons”(NLR 9), Υποδιοικητής Marcos “The Punch Card and the Hourglass”(NLR 9), John Sellers “Raising a Ruckus” (NLR 10), Jose Bove, “A Farmers’ International?” (NLR 12).

Το κείμενο αν και δημοσιευμένο το 2002 παραμένει επίκαιρο και διαχρονικό. Κρίνουμε ενδιαφέρουσα την εμπειρία που κατατίθεται μέσα από τις σημειώσεις του Graeber, και θεωρούμε πως οι προτάσεις που υπονοούνται, συνδυάζουν με αρμονικό και αιχμηρό τρόπο τη φαντασία με την αντίσταση στην εξουσία μέσα από τη νόμιμη πολιτική ανυπακοή. Ο ρόλος των αναρχικών στα κινήματα αναβαθμίζεται μέσα από την φρεσκάδα των δράσεων, των μέσων και των νέων οργανωτικών δομών-δικτύων που προτάσσουν, αφού καταφέρνουν να δίνουν λύσεις στον σύγχρονο ρευστό και διαδικτυωμένου κόσμο του παγκοσμιοποιημένου καπιταλισμού. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, ακόμα και οι πιο «παραδοσιακές» πολιτικές δυνάμεις να αναγκάζονται να πάρουν στα σοβαρά πλέον τον αναρχικό χώρο, ως έναν σημαντικό παράγοντα του διεθνούς επαναστατικού κινήματος.

Πρέπει να επισημάνουμε πως η επιλογή να προχωρήσουμε στη μετάφραση του κειμένου δεν αποτελεί σε καμία περίπτωση ρητή (ή άρρητη) τοποθέτηση πάνω στο δίπολο βίας/μη βίας, ή στην επέκτασή του στο δίπολο νομιμοφροσύνη/παρανομία. Θεωρούμε πως η σχέση μας με τα μέσα του αγώνα δεν μπορεί να είναι παγιωμένη.

Όσον αφορά στη γραφή, ο λόγος του Graeber είναι εμπλουτισμένος με ακαδημαϊκά στοιχεία, συχνά πυκνός και με συντακτικές ιδιαιτερότητες, γεγονός που δυσκολεύουν ένα μεταφραστικό έργο. Σε πολλά σημεία η ειρωνεία συνδυάζεται με τον ακαδημαϊκό λόγο. Αυτό από τη μία μαλακώνει το ύφος του κειμένου και το κάνει πιο προσιτό, από την άλλη δημιουργεί ένα ιδιαίτερο και ίσως χαρακτηριστικό (στον Graeber) ύφος. Αυτό το ιδιαίτερο ύφος γραφής προσπαθήσαμε να διατηρήσουμε και να μεταφέρουμε αυτούσιο.

Σε ό,τι αφορά στις τεχνικές λεπτομέρειες, διατηρήσαμε τους αγγλικούς τίτλους των κινημάτων και των οργανώσεων στις οποίες γίνονται αναφορές μέσα στο κείμενο, διότι η μετάφρασή τους θα έκανε ακόμα δυσκολότερη την αναγνώρισή τους από την αναγνώστρια. Το πρόβλημα της αναγνώρισης ελπίζουμε να λυθεί από τις παραπομπές, διαφορετικά ο κόσμος του διαδικτύου είναι εδώ για εσάς. Μέσα στο κείμενο οι αγκύλες “[ ]” αποτελούν δικές μας προσθήκες για την καλύτερη ροή του λόγου. Έχουμε διατηρήσει ενιαία αρίθμηση στις υποσημειώσεις μετά την προσθήκη των δικών μας, που διαφοροποιούνται από τις προϋπάρχουσες με την επισήμανση «σημείωση μεταφραστών».

Ελπίζουμε το πάθος με το οποίο προσεγγίζει το θέμα της «Νέας Αναρχίας» ο Graeber να μεταφέρει στο σήμερα, το φως των μέσων και των εργαλείων που μπορεί να προσφέρει η αναρχική ιδεολογία στο κίνημα για μια επαναστατική προοπτική.

Δύο μέλη της εφημερίδας δρόμου Άπατρις
Αθήνα - Χανιά
Φθινόπωρο 2020 - Άνοιξη 2021

Ευχαριστούμε τον Μάριο, τον Ορέστη, τον Κώστα και τη Χριστίνα

Μια κίνηση των κινημάτων;

DAVID GRAEBER

ΟΙ ΝΕΟΙ ΑΝΑΡΧΙΚΟΙ

Είναι δύσκολο να σκεφτεί κανείς άλλη εποχή στην οποία να υπήρχε τόσο έντονος διαχωρισμός μεταξύ διανοούμενων και ακτιβιστών¹, μεταξύ θεωρητικών της επανάστασης και του κόσμου των κινημάτων (των ενεργών υποκειμένων). Αρθρογράφοι που δημοσίευαν για χρόνια δοκίμια τα οποία έμοιαζαν με μανιφέστα (άρθρα με πολεμικές θέσεις) για μεγαλειώδη κοινωνικά κινήματα, τα οποία στην πραγματικότητα δεν υπήρχαν, δείχνουν αναστατωμένοι ή ακόμα χειρότερα εξαπολύουν πολεμική, τώρα που παντού αναδύονται πραγματικά κινήματα. Αυτός [ο διαχωρισμός] είναι ιδιαίτερα εξόφθαλμος στην περίπτωση του ατυχώς αποκαλούμενου κινήματος «ενάντια στην παγκοσμιοποίηση». Ενός κινήματος που μόλις σε δύο-τρία χρόνια κατάφερε να μετασηματίσει την αντίληψη εκατομμυρίων ανθρώπων σε όλο τον κόσμο για τις ιστορικές τους δυνατότητες. Ο διαχωρισμός μπορεί να προέκυψε ως αποτέλεσμα είτε απλής άγνοιας του κόσμου, είτε του ότι [αυτός ο κόσμος] βασίστηκε σε ό,τι μπόρεσε να αντλήσει από εμφανώς εχθρικά μέσα όπως οι New York Times. Βέβαια ακόμα και αυτά που είναι γραμμένα σε προοδευτικά μέσα σε μεγάλο βαθμό μοιάζουν να χάνουν το νόημα – ή τουλάχιστον, σπάνια εστιάζουν σε αυτό που οι ίδιοι οι συμμετέχοντες στο κίνημα θεωρούν σημαντικό για αυτό.

Ως ανθρωπολόγος και συμμετέχων –ιδιαίτερα στην πιο ριζοσπαστική

---

1 [Σημείωση μεταφραστών] Στα ελληνικά η έννοια του ακτιβισμού έχει επικρατήσει να περιγράφει κοινωνικές δραστηριότητες με θεσμική διαμεσολάβηση (εθελοντισμός, εργασία σε Μ.Κ.Ο, π.χ. «οι ακτιβιστές της WWF», κ.ο.κ.). Στην αγγλική περιγράφει τους ανθρώπους που δρουν και δραστηριοποιούνται ενεργά στο κίνημα. Μια εναλλακτική μετάφραση στα ελληνικά πιο κοντά σε αυτή την έννοια θα μπορούσε να είναι «ο κόσμος του κινήματος» ή «ο κινηματικός κόσμος». Από εδώ και στο εξής, ο όρος θα χρησιμοποιείται με αυτή την έννοια.

τάση του κινήματος, με αναφορές στην άμεση δράση ίσως να μπορώ να ξεκαθαρίσω κάποια συνηθισμένα σημεία παρεξήγησης· ωστόσο, τα νέα μπορεί να μην είναι ευπρόσδεκτα. Η διστακτικότητα [κάποιων], υποψιάζομαι, εντοπίζεται στην απροθυμία εκείνων οι οποίοι εδώ και καιρό αυτο-επαινούνται ως ριζοσπάστες και πλέον βρίσκονται αντιμέτωποι με το γεγονός ότι στην πραγματικότητα είναι φιλελεύθεροι: τους ενδιαφέρει, δηλαδή, η επέκταση των ατομικών ελευθεριών και εμμένουν στην κοινωνική δικαιοσύνη, αλλά όχι με τρόπους που θα αμφισβητούσαν κυρίαρχους θεσμούς, όπως το κεφάλαιο ή το κράτος. Ακόμα και εκείνοι που θα ήθελαν να δουν μια επαναστατική αλλαγή, μπορεί να μην αισθάνονται χαρούμενοι με το γεγονός ότι πρέπει να αποδεχτούν ότι οι περισσότερες από τις δημιουργικές δυνάμεις της ριζοσπαστικής πολιτικής προέρχονται από τον αναρχισμό – μια παράδοση που είχαν απεμπολήσει μέχρι αυτή τη στιγμή – και λαμβάνοντας στα σοβαρά υπόψη το κίνημα «ενάντια στην παγκοσμιοποίηση» σημαίνει ταυτόχρονα τον εναγκαλισμό τους με αυτό το ρεύμα ριζοσπαστικής σκέψης.

Γράφω ως αναρχικός· όμως κατά μία έννοια το να μετρήσουμε πόσοι άνθρωποι που εμπλέκονται στο κίνημα όντως αποκαλούν τους εαυτούς τους «αναρχικούς», και σε ποιο πλαίσιο, είναι εκτός θέματος.² Η ίδια η έννοια της άμεσης δράσης (που είναι συνυφασμένη με την απόρριψη της πολιτικής που εγκυβερνά τις κυβερνήσεις να μετασχηματίσουν τη στάση τους, και τοποθετείται υπέρ της φυσικής παρέμβασης³ ενάντια στην κρατική εξουσία) με έναν τρόπο προεικονίζει μια εναλλακτική – όλα τα παραπάνω πηγάζουν κατευθείαν από την ελευθεριακή παράδοση. Ο αναρχισμός είναι η καρδιά του

2 [Σημείωση στο πρωτότυπο] Υπάρχουν ορισμένοι οι οποίοι παίρνουν τόσο σοβαρά τις αναρχικές αρχές του αντι-σεχταρισμού και της ανοιχτότητας, που, μερικές φορές, είναι αρνητικοί ακόμα και να αποκαλέσουν τους εαυτούς τους «αναρχικούς» για αυτόν ακριβώς τον λόγο.

3 [Σημείωση μεταφραστών] Physical intervention στο αγγλικό - Θεωρούμε πως σκοπός σε αυτό το σημείο είναι η κριτική στη λογική της ανάθεσης, στην οποία αντιπαραβάλλεται η αδιαμεσολάβητη δράση των υποκειμένων, συμμετέχοντας με τα ίδια τους τα σώματα στους αγώνες.

κινήματος, η ψυχή του· η πηγή των νέων και ελπιδοφόρων στοιχείων του. Στη συνέχεια, λοιπόν, από τη μία θα προσπαθήσω να διαυγάσω τρεις βασικές παρεξηγήσεις που αφορούν το κίνημα: την υποτιθέμενη εναντίωσή μας σε κάτι που αποκαλείται «παγκοσμιοποίηση», την υποτιθέμενη «βία» μας, και την υποτιθέμενη έλλειψη, εκ μέρους μας, μιας συνεκτικής ιδεολογίας. Από την άλλη, θα προτείνω πώς μπορούν οι ριζοσπάστες θεωρητικοί να σκεφτούν και να ξανα-φανταστούν τις δικές τους θεωρητικές πρακτικές υπό το φως των παραπάνω αποσαφηνίσεων.

Ένα κίνημα της παγκοσμιοποίησης;

Η φράση «κίνημα ενάντια στην παγκοσμιοποίηση» είναι ένας νεολογισμός των αμερικάνικων μέσων ενημέρωσης και οι ακτιβιστές δεν ένωσαν ποτέ άνετα με αυτήν. Αν αυτό το κίνημα είναι ενάντια σε κάτι, είναι ενάντια στον νεοφιλελευθερισμό, ο οποίος μπορεί να προσδιοριστεί και ως ένα είδος φονταμενταλισμού της αγοράς –ή, καλύτερα ως ένας σταλινισμός της αγοράς– που υποστηρίζει πως υπάρχει μόνο μια πιθανή κατεύθυνση για την εξέλιξη της ανθρώπινης ιστορίας. Τα σκήπτρα κρατάει μια ελίτ οικονομολόγων και επιχειρηματικών εκπροσώπων, στην οποία πρέπει να εκχωρηθεί όλη η εξουσία που διατηρούσαν κάποτε θεσμοί με οποιοδήποτε μερίδιο δημοκρατικής υπευθυνότητας διέθεταν· από ‘δω και στο εξής η εξουσία θα ασκείται κυρίως από μη εκλεγμένους οργανισμούς, οι οποίοι προήλθαν από διακρατικές συμφωνίες, όπως το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (Δ.Ν.Τ.), ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου (Π.Ο.Ε.) ή η Συμφωνία Ελεύθερου Εμπορίου Βόρειας Αμερικής (NAFTA). Στην Αργεντινή, την Εσθονία ή την Ταϊβάν θα μπορούσε να ειπωθεί ευθέως: «είμαστε ένα κίνημα ενάντια στον νεοφιλελευθερισμό». Αλλά στις Η.Π.Α. η γλώσσα είναι πάντα ένα πρόβλημα. Τα κυρίαρχα μέσα στην Αμερική είναι ίσως τα πιο μονολιθικά σε πολιτικό επίπεδο σε ολόκληρο τον πλανήτη: ο νεοφιλελευθερισμός είναι το μόνο που μπορεί να δει κανείς – αυτό έχει ως αποτέλεσμα η ίδια η λέξη [νεοφιλελευθερισμός] καθ’ εαυτή να

μην μπορεί να χρησιμοποιηθεί. Τα όποια θέματα μπορούν να αντιμετωπιστούν μονάχα κάνοντας χρήση προπαγανδιστικών όρων όπως το «ελεύθερο εμπόριο» ή η «ελεύθερη αγορά». Έτσι οι Αμερικάνοι ακτιβιστές βρίσκονται σε δίλημμα: αν κάποιος προτείνει να μπει «η λέξη από Ν» (όπως καλείται συνήθως)⁴ σε κάποιο φυλλάδιο ή σε κάποια έκδοση, τότε αμέσως χτυπά συναγερμός: γίνεται ελιτιστής, απευθύνεται μόνο σε μια μορφωμένη ελίτ. Έχουν υπάρξει πολλών ειδών προσπάθειες να διαμορφωθούν εναλλακτικές εκφράσεις: είμαστε «μια κίνηση παγκόσμιας δικαιοσύνης», είμαστε ένα κίνημα «ενάντια στην παγκοσμιοποίηση των επιχειρήσεων». Καμιά τους δεν είναι ιδιαίτερα κομψή ή αρκετά ικανοποιητική και, ως αποτέλεσμα, είναι σύνηθες σε συναντήσεις να ακούμε ομιλητές να χρησιμοποιούν πάνω-κάτω εναλλάξ τις φράσεις «το κίνημα της παγκοσμιοποίησης» και «το κίνημα ενάντια στην παγκοσμιοποίηση».

Η φράση «κίνημα της παγκοσμιοποίησης», όμως, είναι κάπως σχετική. Αν θεωρήσουμε ότι η παγκοσμιοποίηση αναφέρεται στην εξάλειψη των συνόρων και την ελεύθερη μετακίνηση των ανθρώπων, υλικών αγαθών και ιδεών, τότε είναι ξεκάθαρο ότι όχι μόνο το κίνημα καθ' εαυτό είναι παράγωγο της παγκοσμιοποίησης, αλλά και ότι το μεγαλύτερο μέρος των ομάδων που εμπλέκονται σε αυτό –ιδιαιτέρως των πιο ριζοσπαστικών– υποστηρίζει την παγκοσμιοποίηση πιο πολύ και από το Δ.Ν.Τ. ή τον Π.Ο.Ε. Υπήρχε, για παράδειγμα, ένα διεθνές δίκτυο ονόματι People's Global Action (PGA),⁵

---

4 [Σημείωση μεταφραστών] Αναφέρεται στη λέξη Neoliberalism, δηλαδή στην έννοια του νεοφιλελευθερισμού.

5 [Σημείωση μεταφραστών] Τον Φλεβάρη του 1999, κινήματα απ' όλες τις ηπείρους συναντήθηκαν στη Γένοβα, με σκοπό τη δημιουργία ενός διεθνούς συντονισμού των αντιστάσεων στην παγκόσμια αγορά. Επρόκειτο για μια νέα συμμαχία αγώνα και αλληλοβοήθειας που ονομάστηκε People's Global Action (PGA - «Διεθνής Δράση των Λαών») ενάντια στην ελεύθερη αγορά και τον Π.Ο.Ε. Η πλατφόρμα, με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, τις διακηρυκτικές θέσεις και τις οργανωτικές αρχές του PGA, αποτέλεσε ένα όργανο επικοινωνίας και συντονισμού για όλον τον κόσμο που αντιστεκόταν στην καταστροφή της ανθρωπότητας και του πλανήτη από τον καπιταλισμό, και για τη δημιουργία εναλλακτικών προτάσεων. Στην πορεία, μέσα από τα συνέδρια που ακολούθησαν, το PGA εξελίχθηκε, για να πάρει συγκεκριμένα αντικαπιταλιστική (και όχι απλά αντι-νεοφιλελεύθερη) θέση, να αποφύγει την ταύτιση

που όρισε τις πρώτες συναντήσεις για δράσεις σε όλο τον πλανήτη όπως το J18 και το N30⁶ – το τελευταίο ήταν το αρχικό κάλεσμα για τις διαδηλώσεις ενάντια στην συνάντηση του Π.Ο.Ε. το 1999 στο Seattle. Το PGA οφείλει την δημιουργία του στη διάσημη «Διεθνή Συνάντηση για την Ανθρωπότητα και Ενάντια στον Νεοφιλελευθερισμό», που έλαβε χώρα την περίοδο των βροχών στη λασπωμένη ως το γόνατο ζούγκλα στην Τσιάπας, τον Αύγουστο του 1996· και δημιουργήθηκε, όπως το θέτει ο υποδιοικητής Μάρκος «από όλους τους εξεγερμένους του κόσμου». Άνθρωποι από πάνω από 50 χώρες συνέρρευσαν στο υπό ζαπατιστική κατοχή χωριό «La Realidad». Το όραμα για ένα «διηπειρωτικό δίκτυο αντίστασης» περιγράφηκε στη Δεύτερη Διακήρυξη της La Realidad: «Διακηρύττουμε πως θα δημιουργήσουμε ένα συλλογικό δίκτυο όλων των επιμέρους αγώνων και αντιστάσεών μας, ένα διεθνές δίκτυο αντίστασης ενάντια στον νεοφιλελευθερισμό, ένα διηπειρωτικό δίκτυο αντίστασης για την ανθρωπότητα»:

Ας γίνει ένα δίκτυο φωνών που αντιστέκονται στον πόλεμο που η εξουσία έχει εξαπολύσει εναντίον τους.

Ένα δίκτυο φωνών που όχι μόνο μιλούν, αλλά και αγωνίζονται και αντιστέκονται για την ανθρωπότητα και ενάντια στον νεοφιλελευθερισμό. Ένα δίκτυο που καλύπτει τις πέντε ηπείρους και συνεισφέρει στην αντίσταση στον θάνατο που η

με τις δεξίες φωνές ενάντια στην παγκοσμιοποίηση, και να ενισχύσει τις προοπτικές των αγώνων που εκκινούν από το έμφυλο ζήτημα.

6 [Σημείωση μεταφραστών] Το «καρναβάλι ενάντια στο Κεφάλαιο» (Carnival Against Capital) έλαβε χώρα την Παρασκευή 18 Ιούνη 1999. Αποτέλεσε διεθνή ημέρα διαμαρτυρίας (γνωστή και ως J18 – June 18) σχεδιασμένη να συμπέσει με την 25η συνάντηση των G8 στην Κολωνία της Γερμανίας. «Η αντίστασή μας είναι υπερεθνική, όπως και το Κεφάλαιο», ήταν το κεντρικό σύνθημα.

Οι διαδηλώσεις για τον Π.Ο.Ε. στο Seattle το 1999, που έχουν μείνει γνωστές και ως «Η μάχη του Seattle», αποτέλεσαν μία σειρά διαδηλώσεων που περικύκλωσαν το υπουργικό συμβούλιο του Π.Ο.Ε., που είχε συγκληθεί στο Κέντρο Κρατικού Συμβουλίου και Αγοράς της Ουάσιγκτον (ΚΚΣΑΟ) στις 30 Νοεμβρίου. Οι διαπραγματεύσεις σύντομα επισκιάστηκαν από τις μαζικές συγκρουσιακές διαδηλώσεις έξω από τα ξενοδοχεία και το ΚΚΣΑΟ, και τους αποδόθηκε το παρατσούκλι N30, κατ' αντιστοιχία με το J18 και άλλες παρόμοιες κινητοποιήσεις.

εξουσία μάς υπόσχεται.⁷

Η Διακήρυξη το έκανε σαφές πως «δεν πρόκειται για μια οργανωτική δομή, δεν έχει αρχηγούς ή κάποιον που λαμβάνει τις αποφάσεις· δεν έχει κεντρική διοίκηση ή ιεραρχία. Είμαστε το δίκτυο όλων αυτών που αντιστέκονται».

Τον επόμενο χρόνο, οι Ευρωπαίοι υποστηρικτές των Ζαπατίστας στις ομάδες *Ya Basta!*⁸ οργάνωσαν μια δεύτερη συνάντηση [*encuentro* στο πρωτότυπο] στην Ισπανία, όπου η διαδικασία δικτύωσης προχώρησε ένα βήμα παραπέρα: Έτσι γεννήθηκε το PGA τον Φεβρουάριο του 1998. Από την αρχή, δεν συμπεριλάμβανε μόνο αναρχικές ομάδες και ριζοσπαστικά εργατικά σωματεία από την Ισπανία, τη Βρετανία και τη Γερμανία, αλλά και μια αγροτική σοσιαλιστική οργάνωση υποστηρικτών του Γκάντι στην Ινδία (την KRRS)⁹, συνεταιρισμούς ψαράδων από την Ινδονησία και τη Σρι Λάνκα, το συνδικάτο των δασκάλων από την Αργεντινή, ομάδες αυτοχθόνων όπως οι Μαορί της Νέας Ζηλανδίας και οι Κupa του Ισημερινού (Εκουαδόρ), το βραζιλιάνικο Κίνημα Ακτημόνων Εργατών, ένα δίκτυο φτιαγμένο από κοινότητες που ιδρύθηκαν από σκλάβους οι οποίοι είχαν δραπετεύσει από τη

---

7 [Σημείωση στο πρωτότυπο] Διαβάστηκε από τον υποδιοικητή Marcos στο κλείσιμο της πρώτης Διηπειρωτική Encuentro (συνάντησης), 3 Αυγούστου 1996. *Our Word is Our Weapon: Selected Writings*, Juana Ponce de León, ed., New York 2001.

8 [Σημείωση μεταφραστών] *Ya Basta* ονομάστηκε η μεγάλη αντικαπιταλιστική δικτύωση ομάδων στην Ιταλία, που έπαιξε καθοριστικό ρόλο στις διαδηλώσεις ενάντια στην G8 το 2011. Είναι διάσημη για την υιοθέτηση έξυπνων τακτικών άμεσης δράσης, και για την κατασκευή στολών προστασίας από σκουπίδια και ανακυκλώσιμα υλικά. Είναι σύνηθες η *Ya Basta* να ταυτίζεται με την κίνηση «White Overalls» («Tute Bianche» / «Ολα Λευκά») που εμφανίζεται σε πολλές διαδηλώσεις πλήρως εξοπλισμένη.

9 [Σημείωση μεταφραστών] Karnataka Rajya Raitha Sangha (KRRS), συνεταιρισμός αγροτών της πολιτείας Karnataka. Ιδρύθηκε το 1980, με τη δικτύωση πολλών απομονωμένων αγροτικών ομάδων. «Βλέπουμε το κίνημά μας ως μία μακρά διεργασία οικοδόμησης μιας νέας κοινωνίας, που θα πραγματοποιηθεί από τους ανθρώπους σε τοπικό επίπεδο, με στόχο όμως να επεκταθεί διεθνώς. Αυτή η διεργασία δεν μπορεί να ολοκληρωθεί χωρίς την άμεση και ενεργή συμμετοχή της κοινωνίας ως σύνολο».

Νότια και την Κεντρική Αμερική – και πολλές ακόμα ομάδες. Για πολύ καιρό, η Βόρεια Αμερική μετά βίας εκπροσωπήθηκε, αν εξαιρέσουμε το Καναδικό Συνδικάτο Ταχυδρόμων –το οποίο λειτούργησε ως κύρια δίοδος επικοινωνίας του PGA, μέχρι να αντικατασταθεί από το ίντερνετ– και μια αναρχική ομάδα από το Montreal ονόματι CLAC.¹⁰

Αν οι καταβολές του κινήματος είναι διεθνιστικές, το ίδιο ισχύει και για τα αιτήματά του. Το πρόγραμμα τρεις-γέφυρες [three-plank, στο πρωτότυπο] των Ya Basta! στην Ιταλία, για παράδειγμα, ζητάει εγγυημένο και καθολικό «βασικό εισόδημα», παγκόσμια υπηκοότητα, η οποία θα εξασφαλίζει την ελεύθερη μετακίνηση των ανθρώπων από άκρη σε άκρη του πλανήτη, και ελεύθερη πρόσβαση σε νέες τεχνολογίες – το οποίο πρακτικά θα σημαίνει ακραίο περιορισμό στα δικαιώματα κατοχύρωσης/πατέντας (μια πολύ ύπουλη μορφή τελωνειακού προστατευτισμού). Το δίκτυο No Border¹¹ –με σλόγκαν: «Κανείς δεν είναι παράνομος»– οργάνωσε εβδομαδιαίες κατασκηνώσεις και εργαστήρια δημιουργικής αντίστασης στα σύνορα της Πολωνίας με Γερμανία και Ουκρανία, στη Σικελία και την Ταρίφα της Ισπανίας. Ακτιβιστές ντύθηκαν συνοριοφύλακες, έχτισαν πλωτές-γέφυρες στον ποταμό Όντερ και μπλόκαραν το αεροδρόμιο της Φρανκφούρτης με μία ολόκληρη κλασική ορχήστρα, για να

10 [Σημείωση μεταφραστών] Η CLAC δημιουργήθηκε τον Ιανουάριο του 2011 μετά την ένωση των επιτροπών που απέμειναν από την CLAC2010. Η τελευταία ήταν μία αντικαπιταλιστική συσπείρωση ατόμων και ομάδων, που συναντήθηκαν τον Ιανουάριο του 2010, με σκοπό να οργανώσουν μία αντικαπιταλιστική κινητοποίηση ενάντια στη συνάντηση G8-G20 του Οντάριο.

11 [Σημείωση μεταφραστών] No Border Network: Το δίκτυο No Border αποτελεί ένα εργαλείο για όλες τις ομάδες και τις από-τα-κάτω που ασχολούνται με τα αιτήματα των μεταναστών/στριών και των αιτούντων ασύλου, με σκοπό τον από κοινού αγώνα για ελευθερία μετακίνησης, και παραμονής στο μέρος που επιλέγουν, ενάντια στην καταστολή και τους ελέγχους που πολλαπλασιάζουν τα σύνορα σε κάθε χώρα. Η δικτύωση αυτή δεν έχει σχέση με ΜΚΟ, καθώς βασίζεται σε ομάδες ακτιβιστών από την κοινωνική βάση (από-τα-κάτω), και σκοπεύει να παραμείνει έτσι.

<http://www.noborder.org/about.php.html>

διαμαρτυρηθούν ενάντια στην απέλαση μεταναστών (νωρίτερα, απελαθέντες είχαν πεθάνει από ασφυξία σε πτήσεις της Lufthansa και της KLM). Η κατασκήνωση του φετινού καλοκαιριού σχεδιάζεται για το Στρασβούργο, στην έδρα του πληροφοριακού συστήματος Schengen, που αποτελεί βάση δεδομένων και ελέγχου με δεκάδες χιλιάδες τερματικά σε όλη την Ευρώπη, ανιχνεύοντας την κίνηση μεταναστών, ακτιβιστών, και όποιου άλλου θέλουν.

Όλο και περισσότερο, οι ακτιβιστές¹² προσπαθούν να επισημάνουν το γεγονός πως το νεοφιλελεύθερο όραμα της «παγκοσμιοποίησης» είναι λίγο-πολύ περιορισμένο στην κίνηση κεφαλαίων και εμπορευμάτων, και στην πραγματικότητα αυξάνει τους φραγμούς (ενάντια) στην ελεύθερη μετακίνηση ανθρώπων, πληροφοριών και ιδεών. Ενδεικτικό είναι ότι το μέγεθος της συνοριακής φρουράς των Ηνωμένων Πολιτειών σχεδόν τριπλασιάστηκε από την υπογραφή της NAFTA [Συμφωνία Ελεύθερου Εμπορίου Βόρειας Αμερικής]. Δεν πέφτουμε απ' τα σύννεφα: αν δεν ήταν δυνατό να φυλακίσεις το μεγαλύτερο πλήθος των ανθρώπων σε φτωχούς, εξαθλιωμένους θύλακες, δεν θα υπήρχε κανένα κίνητρο για τη Nike ή τη GAP να μετακινήσουν την παραγωγή τους εκεί εξ αρχής. Δεδομένης της ελεύθερης μετακίνησης των ανθρώπων, όλο το νεοφιλελεύθερο εγχείρημα θα κατέρρεε. Αυτό είναι κάτι ακόμα που θα πρέπει να λάβουν υπόψη τους οι άνθρωποι που μιλούν για την ύφεση της «εθνικής κυριαρχίας» στον σύγχρονο κόσμο: η μεγαλύτερη επιτυχία του έθνους-κράτους τον προηγούμενο αιώνα ήταν η εγκαθίδρυση ενός ομοιόμορφου πλέγματος αυστηρώς ελεγχόμενων φραγμών σε όλο τον κόσμο. Είναι αυτό ακριβώς το παγκόσμιο δίκτυο ελέγχου που πολεμάμε, στο όνομα της αυθεντικής παγκοσμιοποίησης.

Αυτές οι συνδέσεις –και οι ευρύτερες δικτυώσεις μεταξύ νεοφιλελεύθερων πολιτικών και μηχανισμών κρατικής καταστολής (αστυνομία, φυλακές,

---

12 [Σημείωση μεταφραστών] ο.π.

στρατιωτικοποίηση)– κατέχουν όλο και περισσότερο εξέχοντα ρόλο στις αναλύσεις μας, καθώς κι εμείς οι ίδιοι βρισκόμαστε αντιμέτωποι με αναβαθμισμένα επίπεδα κρατικής καταστολής. Τα σύνορα αποτέλεσαν ένα τεράστιο θέμα στην Ευρώπη κατά την συνάντηση του Δ.Ν.Τ. στην Πράγα, και αργότερα σε συναντήσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην Νίκαια της Γαλλίας. Στο συνέδριο του FTAA [Free Trade Area of Americas: Ζώνη ελευθέρων συναλλαγών της Αμερικής]¹³ στην Πόλη του Κεμπέκ το προηγούμενο καλοκαίρι, αόρατες γραμμές που προηγουμένως αντιμετωπίζονταν σαν να μην υπήρχαν (τουλάχιστον για τους λευκούς) μετατράπηκαν από τη μια μέρα στην άλλη σε περιχαράκωσεις ενάντια στο κίνημα των δυνάμει παγκόσμιων-πολιτών, που διεκδικούσαν το δικαίωμά τους να απαιτούν από τους εξουσιαστές τους. Ο τριών χιλιομέτρων «τοίχος» που κατασκευάστηκε μέσα στο κέντρο της Πόλης του Κεμπέκ (για να προφυλαχθούν στο εσωτερικό του από οποιαδήποτε επαφή με το πόπολο τα κεφάλια των κρατικών εκπροσώπων) αποτέλεσε το πλέον χειροπιαστό παράδειγμα για το τι όντως σημαίνει ο νεοφιλελευθερισμός. Το θέαμα του μαύρου μπλοκ (Black Bloc), οπλισμένο με κόφτες και γάντζους, και με την συνεργασία όλων –από του εργάτες της χαλυβουργίας μέχρι τους μοϊκανούς (Mohawk) πολεμιστές– στην κατεδάφιση του τείχους, έγινε –γι’ αυτόν ακριβώς τον λόγο– μια από τις πιο δυνατές εικόνες στην ιστορία του κινήματος¹⁴.

Ωστόσο, υπάρχει μια εμφανής διαφορά μεταξύ αυτής της μορφής διεθνισμού και των παλαιότερων. Η κλασική εκδοχή του διεθνισμού συνήθως κατέληγε στο να εξάγει δυτικά οργανωτικά μοντέλα στον υπόλοιπο κόσμο: Σε αυτόν [τον νέο διεθνισμό] η ροή υποδεικνύει πως όλα έχουν έρθει «τούμπα». Αρκετές,

---

13 [Σημείωση μεταφραστών] Ήταν μια προτεινόμενη συμφωνία για την εξάλειψη ή τη μείωση των εμπορικών φραγμών μεταξύ όλων των χωρών της Αμερικής, εξαρουμένης της Κούβας. Οι διαπραγματεύσεις απέτυχαν και τερματίστηκαν ως το 2005, αφού δεν κατάφεραν να συμφωνήσουν όλες οι εμπλεκόμενες πλευρές.

14 [Σημείωση στο πρωτότυπο] Η συμβολή στο ριζισμό του τοίχου ήταν από τις πιο αναζωογονητικές εμπειρίες του συγγραφέα.

ίσως οι περισσότερες, από τις πιο χαρακτηριστικές πρακτικές των κινημάτων –συμπεριλαμβανομένης και της μαζικής μη βίαιης ανυπακοής– αναπτύχθηκαν αρχικά στον παγκόσμιο νότο. Αυτό ίσως να αποδείξει, μακροπρόθεσμα, το πόσο ριζοσπαστικές είναι.

Δισεκατομμυριούχοι και Κλόουν

Στα καθεστωτικά μέσα ενημέρωσης η λέξη «βίαιος» χρησιμοποιείται σαν κάποιου είδους μάντρα¹⁵ –συνεχώς και επαναλαμβανόμενα– όποτε μια μεγάλη δράση λαμβάνει χώρα: «βίαιοι διαδηλωτές», «βίαιες συγκρούσεις», «έφοδος της αστυνομίας στα κεντρικά των βίαιων διαδηλωτών», ακόμα και «βίαιες εξεγέρσεις» (άραγε υπάρχουν εξεγέρσεις άλλου είδους;). Τέτοιες εκφράσεις χρησιμοποιούνται τυπικά, όταν μια στεγνή περιγραφή των γεγονότων με απλά λόγια (δηλαδή «οι άνθρωποι πέταξαν μπαλόνια με χρώμα», «έσπασαν τζαμαρίες άδειων καταστήματα», «κρατήθηκαν χέρι-χέρι ώστε να μπλοκάρουν κάποια διασταύρωση», «οι αστυνομικοί τους χτύπησαν με γκλοπ») ίσως δώσει την εντύπωση ότι η μόνη πραγματικά βίαιη πλευρά ήταν αυτή της αστυνομίας. Τα αμερικάνικα μέσα αποτελούν ενδεχομένως τον μεγαλύτερο παραβάτη στην συγκεκριμένη περίπτωση – παρά το γεγονός ότι μετά από δύο χρόνια έντασης της μαχητικής άμεσης δράσης, αδυνατούν ακόμα και να κατασκευάσουν ένα περιστατικό τραυματισμού [που να προκλήθηκε] από κάποιον ακτιβιστή. Θα έλεγα πως αυτό που πραγματικά ενοχλεί την εξουσία δεν είναι η «βία» του κινήματος, αλλά η έλλειψη αυτής: οι κυβερνήσεις απλά δεν ξέρουν πως να διαχειριστούν ένα καθόλα επαναστατικό κίνημα, που αρνείται να καταλήξει σε οικείες πρακτικές ένοπλης αντίστασης.

Η προσπάθεια να υπερβληθούν προϋπάρχοντα παραδείγματα είναι

---

15 [Σημείωση μεταφραστών] Το μάντρα είναι μια ιερή έκφραση, ένας μυστηριακός ήχος, μια συλλαβή, λέξη, συνδυασμός φωνημάτων, ή ομάδα λέξεων στα σανσκριτικά, που θεωρείται από τους πιστούς πως έχει ψυχολογικές ή/και πνευματικές δυνάμεις. Εδώ χρησιμοποιείται για να δείξει την προσήλωση με την οποία χρησιμοποιείται ο όρος «βίαιος» από τα αστικά μίντια, και τη διάσταση που επιχειρούν να του αποδώσουν.

συνειδητή. Κάποτε έμοιαζε πως οι μόνες εναλλακτικές στο να διαδηλώνεις με πλακάτ ήταν: είτε μια Γκαντιανή μη βίαιη πολιτική ανυπακοή είτε η ανοιχτή εξέγερση. Ωστόσο, ομάδες όπως το Direct Action Network (DAN)¹⁶, η Reclaim the Streets¹⁷, τα black bloc ή η Tute Bianche έχουν προσπαθήσει να χαρτογραφήσουν μια εντελώς νέα περιοχή στο ενδιαμέσο, με τους δικούς τους τρόπους. Προσπαθούν να εφεύρουν αυτό που πολλοί αποκαλούν «νέα γλώσσα» της πολιτικής ανυπακοής, συνδυάζοντας στοιχεία από θέατρο δρόμου, φεστιβάλ, και οτιδήποτε θα μπορούσε να αποκαλεστεί μη βίαιο πεδίο μάχης· μη βίαιο με την έννοια που υιοθετήθηκε, ας πούμε, από τους αναρχικούς του Black Bloc: ότι αποφεύγεται κάθε άμεση σωματική βλάβη σε ανθρώπινα όντα. Η Ya Basta! για παράδειγμα είναι διάσημη για την τακτική tute bianche ή «όλα λευκά»: άντρες και γυναίκες ντυμένοι με περίτεχνες μορφές περιτυλιγμάτων [αλλιώς φοριτούρα, *padding* στο πρωτότυπο], που κυμαίνονται από πανοπλίες αφρού, μέχρι σαμπρέλες ελαστικών και πλαστικές-πάπιες σωσίβια, κράνη και στολές ανθεκτικές στα χημικά (τα ξαδέλφια τους στη Βρετανία είναι οι περίφημοι Wobbles). Καθώς αυτός ο στρατός από παλιάτσους διασχίζει τον δρόμο ανάμεσα στα αστυνομικά μπλόκα, προστατεύοντας ο ένας τον άλλο από τραυματισμό ή σύλληψη, ο γελοίος εξοπλισμός μοιάζει να υποβιβάζει τα ανθρώπινα όντα σε χαρακτήρες κινουμένων σχεδίων: παραμορφωμένα,

---

16 [Σημείωση μεταφραστών] Δικτύωση αντιεταρικών (anticorporate), αντιεξουσιαστικών και αναρχικών πολιτικών ομάδων, συλλογικότητων και οργανώσεων, που σχηματίστηκε για τον συντονισμό της μη βίαιης πολιτικής ανυπακοής στο πλαίσιο των κινητοποιήσεων ενάντια στη σύνοδο του Π.Ο.Ε. στο Seattle το 1999.

17 [Σημείωση μεταφραστών] Το Reclaim The Streets αρχικά δημιουργήθηκε από την ομάδα Earth First!, στο Λονδίνο, το φθινόπωρο του 1991. Γεννήθηκε από διαδηλώσεις ενάντια στους δρόμους, για παράδειγμα με κατασκηνώσεις στις οδούς Claremont και Twynford Down. Η ιδέα του να επανοικειοποιήσει (διεκδικεί) τον δρόμο γρήγορα επεκτάθηκε σε όλο το Ηνωμένο Βασίλειο. Οι πρώτες δράσεις είχαν χαρακτήρα ενάντια στην χρήση του αυτοκινήτου και υπέρ εναλλακτικών μέσων μετακίνησης, αλλά με τον καιρό τα μέλη του πυρήνα της ομαδοποίησης άλλαξαν την εστίαση τους, αφού συνειδητοποίησαν ότι θα ήταν καλύτερο να πάνε στη ρίζα του προβλήματος όπως το έβλεπαν, το περίφημο καπιταλιστικό σύστημα. Οι δράσεις τους πάντα ακολουθούσαν την αρχή της μη βίαιης άμεσης δράσης.

ατσούμπαλα, βλακώδη, κυρίως άφθαρτα. Η εικόνα ενισχύεται όταν σειρές από μεταμφιεσμένες φιγούρες επιτίθενται στην αστυνομία με μπαλόνια και νεροπίστολα, ή όπως το «Ροζ μπλοκ» στην Πράγα και αλλού, όταν ντύνονται νεράιδες και τους γαργαλούν με φτερά¹⁸.

Στα Συνέδρια του Αμερικάνικου Κόμματος, ντυμένοι δισεκατομμυριούχοι υποστηρικτές του Μπους (ή του Γκορ)¹⁹ με τα υψηλής κομψότητας κουστούμια τους και βραδινά φορέματα προσπαθούσαν να βάλουν ματσάκια με ψεύτικα χρήματα στις τσέπες των μπάτσων, ευχαριστώντας τους που κατέστειλαν τις διαδηλώσεις. Κανείς δεν χτυπήθηκε ούτε στο ελάχιστο· ίσως η αστυνομία κάνει θεραπείες αποτροπής ώστε να μην χτυπάει κανέναν με κουστούμι. Το Επαναστατικό Αναρχικό Μπλοκ των Κλόουν²⁰, με τα ψηλά ποδήλατά τους, τα φτερά με ουράνια τόξα και τα ψεύτικα πλαστικά σφυριά, μπέρδεψε τους μπάτσους, με τους κλόουν να χτυπούν ο ένας τον άλλον (ή τους εκατομμυριούχους). Είχαν τα καλύτερα συνθήματα: «Δημοκρατία; χα χα χα!», «πίτσα ενωμένη, ποτέ νικημένη», «Hey ho, hey ho—ha ha, hee hee», καθώς και μέτα-συνθήματα όπως «Ερώτηση! Απάντηση! Ερώτηση! Απάντηση!», και το –αγαπημένο όλων– «Σύνθημα τριών λέξεων! Σύνθημα τριών λέξεων!».

Στην πόλη του Quebec, ένας τεράστιος καταπέλτης στα πρότυπα των μεσαιωνικών προδιαγραφών (φτιαγμένος με τη βοήθεια της αριστερής συνέλευσης «Κοινότητα για έναν Δημιουργικό Αναχρονισμό»²¹) εκτόξευε λούτρινια παιχνίδια στην FTAA. Έχουν μελετηθεί αρχαίες πολεμικές τεχνικές

18 [Σημείωση μεταφραστών] στο πρωτότυπο feather dusters.

19 [Σημείωση μεταφραστών] στο πρωτότυπο American Party Conventions, Billionaires for Bush.

20 [Σημείωση μεταφραστών] στο πρωτότυπο The Revolutionary Anarchist Clown Bloc

21 [Σημείωση μεταφραστών] στο πρωτότυπο caucus of the Society for Creative Anachronism

για να υιοθετηθούν μη βίαιες αλλά μαχητικές μορφές σύγκρουσης: υπήρχαν πελταστές και οπλίτες (οι πρώτοι κυρίως από τα νησιά Prince Edwards, οι δεύτεροι από το Montreal) στην πόλη του Quebec, ενώ η έρευνα εξελίσσεται πάνω στον ρωμαϊκού τύπου τοίχο από ασπίδες. Η δημιουργία οδοφραγμάτων έγινε μια μορφή τέχνης: αν φτιάξεις έναν τεράστιο ιστό από κλωστές σε μία διασταύρωση είναι ουσιαστικά αδύνατον να τη διασχίσει κανείς: οι μπάτσοι μοτοσικλετιστές πιάνονται σαν τις μύγες. Η «Κούκλα της Ελευθερίας» με τα χέρια της ανοιχτά μπορεί να αποκλείσει έναν αυτοκινητόδρομο τεσσάρων λωρίδων, καθώς και οι χοροί τύπου τραινάκι μπορούν να αποτελέσουν ένα κινούμενο οδόφραγμα. Εξεγερμένοι στο Λονδίνο την προηγούμενη Πρωτομαγιά σχεδίασαν δράσεις βασισμένοι στο παιχνίδι Monopoly –έχιζαν ξενοδοχεία στη Mayfair για τους άστεγους, την Αγορά του Αιώνα²² στην οδό Oxford, και προχώρησαν σε guerrilla gardening²³) – ελάχιστα ενοχλήθηκαν από την ισχυρή αστυνόμευση και την καταρρακτώδη βροχή. Αλλά ακόμα και οι πιο μαχητικοί από τους μαχητικούς –οικο-σαμποτέρ όπως το Μέτωπο για την Απελευθέρωση της Γης (Earth Liberation Front, ELF)– απέφυγαν σχολαστικά να κάνουν οτιδήποτε θα μπορούσε να βλάψει ανθρώπινα όντα (ή ζώα). Είναι αυτό το ανακάτεμα συμβατικών μέσων που τη δίνει στις δυνάμεις της τάξης και τις κάνει να θέλουν απεγνωσμένα να επαναφέρουν τα πράγματα στα «νερά» τους (την απλή βία): έφτασαν μέχρι το σημείο, όπως στη Γένοβα, να σιγοντάρουν φασίστες χούλιγκαν να αρχίσουν επεισόδια, ως δικαιολογία για να χρησιμοποιήσουν υπερβάλλουσα βία εναντίον όλων των υπολοίπων.

Οι ρίζες αυτών των δράσεων εντοπίζονται στα σκετσάκια και το θέατρο δρόμου των *Yippies* ή των Ιταλών «Ινδιάνων της μητρόπολης» της

---

22 [Σημείωση μεταφραστών] Ορολογία του παιχνιδιού Monopoly, στο πρωτότυπο Sale of the Century

23 [Σημείωση μεταφραστών] Αναφέρεται στην πρακτική οικειοποίησης εδαφικών εκτάσεων και καλλιέργειας εντός αυτών. Οι καλλιεργητές δεν έχουν νόμιμο δικαίωμα χρήσης αυτής της γης, καθώς είτε είναι ιδιωτική, είτε ανήκει στο δημόσιο και είναι παραμελημένη/εγκαταλειμμένη. Στα ελληνικά ο όρος θα μπορούσε να αποδοθεί ως «αντάρτικη κηπουρική».

δεκαετίας του '60, τις μάχες των καταλήψεων στη Γερμανία ή την Ιταλία στα '70s και τα '80s, ακόμα και στις αντιστάσεις των χωρικών στην επέκταση του αεροδρομίου του Tokyo. Αλλά νομίζω πως εδώ οι πραγματικά κρίσιμες επιρροές προέρχονται από τους Ζαπατίστας, και από άλλα κινήματα του Παγκόσμιου Νότου. Με πολλούς τρόπους, ο Εθνικός Ζαπατίστικος Απελευθερωτικός Στρατός (EZLN) αντιπροσωπεύει μια προσπάθεια ανθρώπων να ανακτήσουν το δικαίωμά τους στη μη βίαιη κοινωνική αντίσταση, το οποίο πάντα τους στερούσαν. Ουσιαστικά, μια προσπάθεια να ξεμπροστιάσουν τη μπλόφα του νεοφιλευθερισμού και του δημοκρατικού του προσώπιου, που υποτίθεται ότι παραχωρεί την εξουσία στην «κοινωνία των πολιτών». Όπως λένε οι διοικητές του EZLN, είναι ένας στρατός που φιλοδοξεί να μην είναι πια στρατός (είναι κάτι σαν κοινό μυστικό, ότι τουλάχιστον τα τελευταία πέντε χρόνια δεν κρατούν καν αληθινά όπλα). Όπως εξηγεί ο Μάρκος, τη μετατόπισή τους από τις κλασικές τακτικές του ανταρτοπολέμου:

Σκεφτόμασταν πως οι άνθρωποι είτε δεν θα μας δώσουν σημασία, είτε θα έρθουν μαζί μας για να παλέψουμε. Αλλά δεν αντέδρασαν με κανένα από τους παραπάνω τρόπους. Αποκαλύφθηκε πως όλοι αυτοί οι άνθρωποι, που ήταν χιλιάδες, δεκάδες χιλιάδες, εκατοντάδες χιλιάδες ίσως εκατομμύρια, δεν ήθελαν να εξεγερθούν μαζί μας... ούτε ήθελαν να αφανιστούν. Μας ήθελαν για να κουβεντιάσουμε. Αυτό διέλυσε εντελώς το σχήμα μας και κατέληξε να ορίσει ως ζαπατισμό τον νεο-ζαπατισμό.²⁴

Τώρα, ο EZLN είναι ένα είδος στρατού που οργανώνει «εισβολές» σε μεξικάνικες στρατιωτικές βάσεις, στις οποίες εκατοντάδες εξεγερμένοι μπουκάρουν εντελών άσπλοι για να φωνάξουν και να χλευάσουν τους στρατιώτες που διαμένουν. Παρομοίως, μαζικές δράσεις από το Κίνημα

²⁴ [Σημείωση στο πρωτότυπο] Interviewed by Yvon LeBot, Subcomandante Marcos: El Sueño Zapatista, Barcelona 1997, pp. 214–5; Bill Weinberg, Homage to Chiapas, London 2000, p. 188.

Ακτημόνων Εργατών Γης/ ή Κίνημα Χωρίς Γη (MST) απέσπασαν τεράστια ηθική νομιμοποίηση στη Βραζιλία, καταφέροντας να ανακαταλάβουν αχρησιμοποίητες εκτάσεις γης τελείως μη βίαια. Σε κάθε περίπτωση, είναι αρκετά σαφές ότι αν οι ίδιοι άνθρωποι έκαναν τα ίδια πράγματα πριν 20 χρόνια, θα είχαν απλώς πυροβοληθεί.

Αναρχία και ειρήνη

Με όποιον τρόπο και να επιλέξεις κανείς να προσεγγίσεις τις καταβολές τους, αυτές οι νέες τακτικές συμφωνούν απόλυτα με το διάχυτο αναρχικό πνεύμα του κινήματος, που λιγότερο έχει να κάνει με την κατάληψη της κρατικής εξουσίας, και περισσότερο με την έκθεση, την απονομιμοποίηση και την αποδόμηση των μηχανισμών κυριαρχίας, ενώ παράλληλα κερδίζει ακόμα περισσότερα εδάφη αυτονομίας από το κράτος. Το σημαντικό στοιχείο είναι, βέβαια, το γεγονός πως όλο αυτό είναι εφικτό μονάχα εντός της γενικότερης ατμόσφαιρας ειρήνης. Στην πραγματικότητα, μου φαίνεται πως αυτά είναι τα αποκλειστικά επίδικα του αγώνα αυτή τη στιγμή: ενός αγώνα που ενδεχομένως καθορίσει τη συνολική κατεύθυνση του 21ου αιώνα. Πρέπει να θυμόμαστε πως στο τέλος του 19ου και τις αρχές του 20ου αιώνα, όταν τα περισσότερα μαρξιστικά κόμματα μετατρέποντουσαν γρήγορα σε ρεφορμιστικές σοσιαλδημοκρατίες, ο αναρχισμός και ο αναρχοσυνδικαλισμός αποτέλεσαν το κέντρο της επαναστατικής αριστεράς.²⁵ Η κατάσταση αυτή άλλαξε πραγματικά μόνο με τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο και τη Ρωσική Επανάσταση. Ήταν η επιτυχία των Μπολσεβίκων, μας λένε συνήθως, που οδήγησε στην εξασθένιση του αναρχισμού –με τη λαμπρή εξαίρεση της Ισπανίας– και εκτόξευσε τον

---

25 [Σημείωση στο πρωτότυπο] «Την περίοδο 1905-1914 η Μαρξιστική αριστερά στις περισσότερες χώρες είχε μείνει στο περιθώριο του επαναστατικού κινήματος, το κύριο σώμα των Μαρξιστών είχε ταυτιστεί με τη *de facto* μη επαναστατική σοσιαλδημοκρατία, ενώ το κύριο μέρος της επαναστατικής αριστεράς ήταν αναρχοσυνδικαλιστικό, ή τουλάχιστον πολύ πιο κοντά στις ιδέες και την ψυχολογία του αναρχοσυνδικαλισμού, παρά σε αυτές του κλασικού Μαρξισμού». Eric Hobsbawm, “Bolshevism and the Anarchists”, *Revolutionaries*, New York 1973, σελ. 61.

Κομμουνισμό στο προσκήνιο. Μου φαίνεται όμως, πως όλο αυτό μπορεί να ειπωθεί από διαφορετική σκοπιά.

Στο τέλος του 19ου αιώνα, οι περισσότεροι άνθρωποι πίστευαν ειλικρινά πως η ιδέα ενός πολέμου μεταξύ των βιομηχανοποιημένων δυνάμεων ήταν ξεπερασμένη· οι αποικιακές «περιπέτειες» ήταν μία σταθερά, αλλά ένας πόλεμος μεταξύ Αγγλίας και Γαλλίας, σε γαλλικό ή αγγλικό έδαφος, φάνταζε τόσο αδιανόητος όσο θα μας φαινόταν και σήμερα. Ως το 1900, ακόμα και η χρήση διαβατηρίων θεωρούταν παλιομοδίτικη βαρβαρότητα. Εν αντιθέσει, ο «σύντομος εικοστός αιώνας» ήταν ενδεχομένως ο βιαιότερος στην ανθρώπινη ιστορία, σχεδόν αποκλειστικά και εκ των προτέρων κατειλημμένος είτε από τις παγκόσμιες πολεμικές επιχειρήσεις είτε από την προετοιμασία τους. Δεν αποτελεί έκπληξη, λοιπόν, πως ο αναρχισμός σύντομα κατέληξε να φαντάζει μη ρεαλιστικός, αφού η δυνατότητα διατήρησης τεράστιων και μηχανοποιημένων δολοφονικών μηχανών κατέστη η απόλυτη μονάδα μέτρησης για την πολιτική αποτελεσματικότητα. Αυτό είναι κάτι στο οποίο οι αναρχικοί, εξ ορισμού, δεν μπορεί να είναι καλοί. Ούτε και προκαλεί έκπληξη το γεγονός ότι τα μαρξιστικά κόμματα –που παραήταν καλά σε αυτό– συγκριτικά [με τον αναρχισμό] φάνηκαν εξαιρετικά πρακτικά και ρεαλιστικά. Τη στιγμή που ο Ψυχρός Πόλεμος τελείωσε, και ο πόλεμος μεταξύ των βιομηχανοποιημένων δυνάμεων φάνταζε και πάλι αδιανόητος, ο αναρχισμός επανεμφανίστηκε ακριβώς από το σημείο που ήταν στα τέλη του 19ου αιώνα, ως ένα διεθνές κίνημα στο επίκεντρο της επαναστατικής αριστεράς.

Αν αυτό είναι σωστό, γίνεται ξεκάθαρο ποια είναι τα αποκλειστικά επίδικα της τρέχουσας αντιτρομοκρατικής κινητοποίησης. Βραχυπρόθεσμα τα πράγματα φαίνονται πολύ τρομακτικά. Οι κυβερνήσεις που αναζητούσαν απελπισμένα έναν τρόπο να πείσουν το κοινό ότι είμαστε τρομοκράτες ακόμα και πριν την 11η Σεπτεμβρίου, πλέον νιώθουν πως τους έχει δοθεί λευκή επιταγή· δεν υπάρχει αμφιβολία πως πολλοί καλοί άνθρωποι θα αντιμετωπίσουν τρομερή καταστολή. Παρ' όλα αυτά, μακροπρόθεσμα, η επιστροφή στα

επίπεδα βίας του 20ου αιώνα είναι απλά απίθανη. Οι επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου είχαν ξεκάθαρα απροσδόκητη επιτυχία (πρόκειται για το πρώτο άγρια φιλόδοξο τρομοκρατικό σχέδιο στην ιστορία, που πραγματικά πέτυχε). Η εξάπλωση των πυρηνικών όπλων εξασφαλίζει ότι όλο και μεγαλύτερες μερίδες της παγκόσμια βούλησης θα είναι για όλους τους πρακτικούς λόγους εκτός των ορίων των συμβατικών πολεμικών επιχειρήσεων. Και αν ο πόλεμος είναι η υγεία του κράτους, οι προοπτικές για έναν αναρχικό τρόπο οργάνωσης μπορούν μόνο να διευρύνονται.

Εξασκώντας την άμεση δημοκρατία

Σχετικά με το κίνημα της παγκοσμιοποίησης, είναι σταθερή καταγγελία στον προοδευτικό τύπο πως, παρά τη λαμπρή τακτική του, στερείται μιας κεντρικής θεματολογίας ή μιας συνεκτικής ιδεολογίας (αυτό θα μπορούσε να είναι το εξ αριστερών αντίστοιχο του ισχυρισμού των καθεστωτικών μέσων, ότι είμαστε ένα τσούρμο χαζών νέων που αφουγκράζονται έναν σωρό από άσχετους μεταξύ τους σκοπούς: Free Mumia²⁶, διαγραφή του χρέους, υπεράσπιση αρχαίων δασών). Μια άλλη γραμμή επίθεσης είναι πως το κίνημα μαστίζεται από μια γενική αντίθεση σε κάθε μορφή οργάνωσης ή δομής. Είναι ενοχλητικό που πρέπει να το επισημάνω δύο χρόνια μετά το Seattle, αλλά προφανώς πρέπει κάποιος να το κάνει: ειδικά στη βόρεια Αμερική πρόκειται για ένα κίνημα επανεφεύρεσης της δημοκρατίας. Το κίνημα δεν αντιτίθεται στην οργάνωση. Έχει να κάνει με τη δημιουργία νέων μορφών οργάνωσης. Δεν υστερεί στην ιδεολογία. Αυτές οι νέες μορφές οργάνωσης είναι η ιδεολογία του. Έχει να κάνει με τη δημιουργία και τη θέσπιση οριζόντιων δικτύων (αντί για κάθετες δομές όπως είναι τα κράτη, τα κόμματα, οι επιχειρήσεις), έχει να κάνει με

26 [Σημείωση μεταφραστών] Κίνημα που διεκδικεί την απελευθέρωση του Mumia Abu-Jamal, πολιτικού κρατούμενου στις φυλακές των Η.Π.Α., που σχετιζόταν με το κόμμα των Μαύρων Πανθήρων. Καταδικάστηκε σε θανατική ποινή το 1982 κατηγορούμενος για τη δολοφονία του αστυνομικού Daniel Faulkner στη Philadelphia. Η ποινή του αναβλήθηκε το 2011 από το Ομοσπονδιακό Δικαστήριο, και έκτοτε κρατείται με ποινή ισόβιας κάθειρξης χωρίς αναστολή.

δίκτυα βασισμένα στις αρχές της αποκεντρωμένης, μη ιεραρχικής συναινετικής δημοκρατίας. Στην τελική, φιλοδοξεί να γίνει πολλά περισσότερα από αυτό, αφού εν τέλει φιλοδοξεί να επανακαθορίσει την καθημερινότητα στο σύνολό της. Αλλά σε αντίθεση με πολλές άλλες μορφές ριζοσπαστισμού, αυτό το κίνημα πρώτα οργάνωσε τον εαυτό του στην πολιτική σφαίρα – κυρίως επειδή αυτή αποτελούσε ένα πεδίο που η εξουσία έχει σε μεγάλο βαθμό εγκαταλείψει (μετατοπίζοντας το βαρύ πυροβολικό της στην οικονομική σφαίρα).

Την τελευταία δεκαετία, ακτιβιστές στη βόρεια Αμερική έχουν επενδύσει τεράστια ποσά παραγωγικής ενέργειας στον επαναπροσδιορισμό των ίδιων των εσωτερικών διαδικασιών των ομάδων τους, με σκοπό να δημιουργήσουν βιώσιμα μοντέλα για το πώς θα μπορούσε πραγματικά να μοιάζει και να είναι λειτουργική η άμεση δημοκρατία. Σε αυτή τη διεργασία έχουμε αξιοποιήσει ιδιαίτερα, όπως έχω επισημάνει, παραδείγματα έξω από τη δυτική παράδοση, τα οποία βασίζονται σχεδόν αμετάβλητα στη διαδικασία αναζήτησης συναίνεσης, παρά στην αρχή της πλειοψηφίας. Το αποτέλεσμα είναι μία πλούσια και αναπτυσσόμενη πανοπλία από οργανωτικά εργαλεία – συμβούλια εκπροσώπων, ομάδες συγγένειας, εργαλεία διευκόλυνσης, ομάδες εργασίας, fishbowls («γυάλες» σε ακριβή μετάφραση), blocking concerns, vibe-watchers, κ.ο.κ. – όλα στοχεύουν στη δημιουργία μορφών δημοκρατικών διαδικασιών που επιτρέπουν στις πρωτοβουλίες να αναδυθούν από τα κάτω, και να προσελκύσουν την πλέον αποτελεσματική αλληλεγγύη, χωρίς να πνίγουν τις «ενοχλητικές» φωνές, να δημιουργούν ιεραρχίες ή να υποχρεώνουν οποιοδήποτε άτομο να κάνει οτιδήποτε το οποίο δεν έχει ελεύθερα συμφωνήσει να κάνει.

Το βασικό σκεπτικό σε μια διαδικασία συναίνεσης είναι πως, αντί να ψηφίζεις, προσπαθείς να σκεφτείς προτάσεις που να είναι αποδεκτές από όλα τα άτομα – ή τουλάχιστον να μην δημιουργούν έντονες διαφωνίες σε κανένα: Μπορείς πρώτα να καταθέσεις την πρόταση, κατόπιν να ζητήσεις προβληματισμούς και να προσπαθήσεις να τους διαχειριστείς. Συχνά σε

αυτό το σημείο τα άτομα της ομάδας προτείνουν «φιλικές τροποποιήσεις» για να προστεθούν στην αρχική πρόταση, ή διαφορετικά την αλλάζουν, με τρόπο ώστε να διασφαλιστεί πως οι προβληματισμοί έχουν διευθετηθεί. Όταν, τελικά, ζητάς τη συναίνεση, ρωτάς αν κάποιος άτομο επιθυμεί να μπλοκάρει την πρόταση ή να αποσυρθεί από αυτή. Το να αποσυρθείς σημαίνει να πεις: «Δεν είμαι πρόθυμος/η να συμμετέχω σε αυτή τη δράση, αλλά δεν θα εμποδίσω κανένα άτομο από το να την κάνει». Το μπλοκάρισμα αποτελεί έναν τρόπο να πεις πως «αυτό παραβιάζει τις θεμελιώδεις αρχές ή σκοπούς συμμετοχής σε αυτή την ομάδα». Λειτουργεί όπως το βέτο: Οποιοδήποτε άτομο μπορεί να απορρίψει εντελώς μία πρόταση μπλοκάροντάς τη – αμφισβητείται παρ' όλα αυτά με πολλούς τρόπους το αν το μπλοκάρισμα είναι στην πραγματικότητα αξιακά αποδεκτό.

Υπάρχουν διαφορετικά είδη ομάδων. Τα συμβούλια εκπροσώπων, για παράδειγμα, είναι μεγάλες συνελεύσεις όπου συντονίζονται μεταξύ τους μικρότερες «ομάδες συγγένειας». Συνήθως πραγματοποιούνται πριν, και κατά τη διάρκεια άμεσων δράσεων μεγάλης κλίμακας, όπως αυτές στο Seattle ή στο Quebec. Κάθε ομάδα συγγένειας (που μπορεί να έχει από 4 έως και 20 μέλη) επιλέγει ένα άτομο να την εκπροσωπήσει, το οποίο είναι εξουσιοδοτημένο να μιλήσει εκ μέρους της στη μεγαλύτερη ομάδα. Μονάχα οι εκπρόσωποι μπορούν να λάβουν μέρος στη βασική διαδικασία διερεύνησης συναίνεσης εντός του συμβουλίου, αλλά πριν τη λήψη σημαντικών αποφάσεων, χωρίζονται και επιστρέφουν ξανά στις ομάδες συγγένειας, όπου κάθε ομάδα συναινεί στην τοποθέτηση που θέλει να μεταφέρει ο/η εκπρόσωπός της (δεν είναι τόσο δυσκίνητη διαδικασία όσο ακούγεται). Ο χωρισμός σε ομάδες εργασίας, από την άλλη, είναι όταν μία διευρυμένη συνάντηση προσωρινά χωρίζεται σε μικρότερες ομάδες που ασχολούνται με τη λήψη αποφάσεων ή την προετοιμασία προτάσεων, που μπορούν να κατατεθούν προς έγκριση όταν συναντηθεί ξανά η μεγάλη ομάδα. Τα εργαλεία διευκόλυνσης χρησιμοποιούνται για την επίλυση προβλημάτων ή για να προχωρήσουν πράγματα τα οποία φαίνονται να έχουν

φτάσει σε ένα τέλμα. Μπορείτε να ζητήσετε να γίνει συνεδρία brainstorming, κατά την οποία τα άτομα επιτρέπεται μόνο να καταθέτουν ιδέες, χωρίς όμως να επικρίνουν αυτές των υπολοίπων· ή μία μη δεσμευτική ψηφοφορία, όπου τα άτομα σηκώνουν χέρια, απλά για να έχουν εικόνα του πώς νιώθει το καθένα με μία πρόταση, και όχι για να πάρουν μια απόφαση. Το εργαλείο της γυάλας (fishbowl) θα χρησιμοποιηθεί μόνο στην περίπτωση που υπάρχει κάποια βαθιά διαφωνία: Μπορείτε να επιλέξετε δύο εκπροσώπους από την κάθε πλευρά –έναν άνδρα και μία γυναίκα– και να τους «τοποθετήσετε» στη μέση, με όλα τα υπόλοιπα άτομα να τα περιστοιχίζουν σιωπηλά, και να δείτε αν η τετράδα μπορεί να συνθέσει τις αντικρουόμενες απόψεις, ή να οδηγηθεί σε έναν συμβιβασμό, που μετά μπορεί να παρουσιάσει ως πρόταση στο σύνολο της ομάδας.

Προεικονιστική πολιτική

Εδώ πρόκειται για μια δουλειά που βρίσκεται σε μεγάλο βαθμό σε εξέλιξη. Η δημιουργία δημοκρατικής κουλτούρας μεταξύ ανθρώπων, που έχουν μικρή εμπειρία από τέτοια πράγματα, είναι επίπονη και εγχείρημα ανισότιμο, γεμάτο με κάθε είδους εμπόδια και στραβά ξεκινήματα, άλλα –όπως μπορεί να επιβεβαιώσει σχεδόν κάθε αστυνομικός διοικητής που μας έχει αντιμετωπίσει στον δρόμο– αυτού του είδους η άμεση δημοκρατία μπορεί να είναι εκπληκτικά αποτελεσματική. Και είναι δύσκολο να βρεθεί κάποιος που να έχει συμμετάσχει στο έπακρο σε ένα τέτοιο εγχείρημα, και για τον οποίο να μην έχει αλλάξει σε βάθος η αντίληψη των προοπτικών των ανθρώπων, ως αποτέλεσμα της συμμετοχής του. Είναι άλλο πράγμα να λες: «έναν άλλος κόσμος είναι εφικτός» και είναι άλλο να το βιώνεις, έστω και στιγμιαία. Ίσως, ο καλύτερος τρόπος για να αρχίσουμε να επεξεργαζόμαστε τέτοιου τύπου οργανώσεις – το Direct Action Network για παράδειγμα– είναι να τις αντιληφθούμε ως εκ διαμέτρου αντίθετες από τις σεχταριστικές Μαρξιστικές ομάδες· ή, και εξίσου

σημαντικά, από τις σχεταριστικές Αναρχικές ομάδες.^{27,28} Όπου τα κεντρώα δημοκρατικά κόμματα δίνουν έμφαση στην ανάπτυξη μιας πλήρους και ορθής θεωρητικής ανάλυσης, απαιτούν ιδεολογική ομοιομορφία και τείνουν να αντιπαραβάλλουν το όραμα ενός ισότιμου μέλλοντος με εξαιρετικά εξουσιαστικές μορφές οργάνωσης στο παρόν, ενώ αυτές –στην πραγματικότητα– απαιτούν ποικιλομορφία.

Η αντιπαράθεση εστιάζει πάντα σε συγκεκριμένες μορφές δράσης· λαμβάνεται ως δεδομένο πως κανείς δεν θα καταφέρει να μετατοπίσει εντελώς οποιονδήποτε άλλον προς τη δική του οπτική. Το σύνθημα ίσως να είναι «αν είσαι τώρα πρόθυμος να δράσεις όπως ένας αναρχικός, το μακροπρόθεσμο όραμά σου είναι πάνω-κάτω δική σου υπόθεση». Το οποίο φαντάζει λογικό: Κανείς από εμάς δεν γνωρίζει πόσο μακριά μπορούν να μας πάνε αυτές οι αξίες ή πώς θα καταλήξει να μοιάζει μία σύνθετη κοινωνία βασισμένη σε αυτές. Η ιδεολογία τους, λοιπόν, αποκρυσταλλώνεται στις αντιαυταρχικές αρχές που διέπουν την πρακτική τους, και μία από τις πιο σαφείς αρχές τους είναι πως τα πράγματα θα πρέπει να παραμείνουν έτσι.

Τέλος, θα ήθελα να δώσω έμφαση σε κάποια από τα ερωτήματα που εγείρουν τα δίκτυα άμεσης δράσης σχετικά με την αλλοτρίωση, και τις ευρύτερες επιπτώσεις της στην πολιτική πρακτική. Για παράδειγμα: Γιατί η μόνη ομάδα που είναι πιο πιθανό να πρόσκειται φιλικά στο [επαναστατικό] πρόγραμμα αποτελείται από καλλιτέχνες, μουσικούς, συγγραφείς και άλλους που ασχολούνται με κάποια μορφή μη αλλοτριωμένης παραγωγής (ακόμα

---

27 [Σημείωση στο πρωτότυπο] Αυτό που αποκαλούμε αναρχικές ομάδες με κεφαλαίο «Α», όπως είναι, ας πούμε, η Βορειοανατολική Ομοσπονδία Αναρχικών Κομμουνιστών της οποίας τα μέλη πρέπει να αποδεχτούν την Πλατφόρμα των Αναρχικών Κομμουνιστών που γράφτηκε το 1926 από τον Νέστορ Μαχνό- φυσικά και υπάρχουν ακόμα. Αλλά είναι οι αναρχικοί με μικρό (πεζό) «α», που αυτή τη στιγμή βρίσκονται στο κέντρο της δυναμικής της ιστορίας.

28 [Σημείωση μεταφραστών] Στα γραπτά του Graeber η χρήση κεφαλαίου πρώτου γράμματος σε τέτοιους πολιτικούς προσδιορισμούς («Αναρχικοί» ή «Μαρξιστικές ομάδες») φαίνεται να έχει επικριτική χροιά.

και αν δεν υπάρχει σχεδόν κανένα σημείο επαναστατικής πολιτικής στην καπιταλιστική κοινωνία); Σίγουρα πρέπει να υπάρχει μία σύνδεση μεταξύ της πραγματικής εμπειρίας, του να συλλαμβάνεις πρώτα με τη φαντασία τα πράγματα και έπειτα να τους δίνεις πραγματική υπόσταση, ατομικά ή συλλογικά, και της ικανότητας να ονειρεύεσαι κοινωνικές εναλλακτικές – ιδιαίτερα την πιθανότητα μιας κοινωνίας που από μόνη της θα βασίζεται σε λιγότερο αλλοτριωμένες μορφές παραγωγικότητας. Θα μπορούσε κανείς να υπαινιχθεί πως οι επαναστατικοί συνασπισμοί πάντα τείνουν να βασίζονται σε κάποιο είδος συμμαχίας μεταξύ των λιγότερο αλλοτριωμένων μιας κοινωνίας, και των πλέον καταπιεσμένων· θα μπορούσε να πει κανείς ότι οι πραγματικές επαναστάσεις έχουν την τάση να ξεσπούν, κυρίως όταν αυτές οι δύο κατηγορίες αλληλοεπικαλύπτονται σε ευρεία κλίμακα.

Τουλάχιστον αυτό θα βοηθούσε στον να εξηγήσουμε γιατί σχεδόν πάντα φαίνεται να είναι οι χωρικοί και οι τεχνίτες –ή ακόμα περισσότερο, οι πρόσφατα προλεταριοποιημένοι πρώην χωρικοί και τεχνίτες– αυτοί που πραγματικά ανατρέπουν καπιταλιστικά καθεστώτα, και όχι όσοι είναι εδώ και γενιές μνημένοι στη μισθωτή εργασία. Θα βοηθούσε επίσης να εξηγήσουμε την εξαιρετική σημασία που έχουν οι αγώνες των ιθαγενών για το νέο κίνημα: Αυτοί οι άνθρωποι είναι ταυτόχρονα οι λιγότερο αλλοτριωμένοι και οι περισσότερο καταπιεσμένοι άνθρωποι στον πλανήτη. Τώρα που οι τεχνολογίες των τηλεπικοινωνιών έχουν κάνει δυνατή τη συμπερίληψή τους στις παγκόσμιες επαναστατικές συμμαχίες, όπως και στις τοπικές αντιστάσεις και εξεγέρσεις, είναι σχεδόν αναπόφευκτο ότι θα διαδραματίσουν ουσιαστικό ρόλο, εμπνέοντας τα κινήματα.

Οι Εκδόσεις Άπατρις είναι ένα συλλογικό εγχείρημα σε άμεση σχέση με τους ανθρώπους και τον τρόπο λειτουργίας της ομώνυμης εφημερίδας δρόμου. Στόχος των εκδόσεων είναι να μελετήσουν και να διακινήσουν γραπτά κινηματικού περιεχομένου, που λόγω μεγέθους δεν δύναται να αναπαραχθούν από την εφημερίδα, επεκτείνοντας έτσι τις δραστηριότητες της δομής. Ευελπιστούμε να λειτουργήσουν συμπληρωματικά και προωθητικά εκτός από την δομή μας και για όλο τον κόσμο του κινήματος και ακόμα παραπέρα.